

МІЖ ЗАМЕТАМИ СТОЯВ ХУТІРЕЦЬ ЧИМАЛИЙ...

З історії липківських виселків

У кінці сорокових років, коли в селі відновили колгосп, боротьба з хутірською системою посилюється і набирає різних потворних форм. В хід пускаються політичні, ідеологічні, економічні засоби, які часто переплітаються з прямим варварством. Приклад цього — вибивання з хуторян сталінських позик. Людям тоді завчасно розсилались повідомлення, що їх зобов'язано до такого-то числа виселитися в село, а відтак з'являлись «підписувачі» з представниками влади і заявляли господарю, що йому доведений грошовий план позики на таку-то суму. Під страхом руйнування будівель (мовляв, ти не виселився вчасно) примушували ставити підпис на підписному листі, а тоді починалося стягнення грошей. Це були хуторянські сльози, кров, але не кінець мукам.

Не ліпшими виявились і зернові поставки державі від індивідуальних господарств. Дике свавілля, спрямоване на те, щоб селянин скоріше зібрав і обмолотив, відвіз своїм транспортом на державний склад, вклався в надуманий термін, а потім і доставив добавку, яка часто нагадувала повторну поставку, — все це не тільки розоряло господаря, а й висмоктувало з нього останні сили.

Врешті-решт забарських і рудківських хуторян загнали в колгосп. Думалось, що настане якесь полегшення, а воно не прийшло, навпаки — стало ще гірше, з'явилися нові негаразди, нові проблеми. Обмаль городу на хуторі (бо двір і сад чималенькі) та мізерна плата в колгоспі створили проблему «купованого буханця хліба». Потрібно було майже щодня комусь вирушати в село до крамниці та простоювати тут увесь день за паляницею. Разом з тим хуторяни, які завжди надіялись на хліб власної випічки, довгий час вважали за сором харчуватися купованим хлібом. З часом зазначений сором переборювався і хліб все ж купувався. Правда, забарцям в цьому відношенні трішки «везло», бо тут існувала своя бригада, і їздові частенько бували в селі та виручали багатьох з доставкою хліба. Гірше доводилося рудківцям, які пішки долали віддаль на сільський бригадний двір, а тоді і до крамниці, що знаходилась кілометром далі. Отож часто хтось із них вирушав за хлібом у Великі Межирічі, за чотири кілометри від Рудки.

Великі труднощі мали хуторяни в плані відвідування своїми дітьми школи. Підвезення учнів до школи ігнорувалося керівниками колгоспу. І лише наприкінці 50-х років, коли господарство очолив Михайло Устимович Глек, чуйна і добра людина, яка пішла назустріч хуторянам, ця проблема була успішно вирішена. І сьогодні старожили села з теплотою відгукуються про порядність і людяність цього керівника. Але його перебування в Липках, на жаль, обмежилось лише двома роками. Наступники Глека співали по-старому.

В результаті всіх негараздів, які спіткали хуторян в період від закінчення війни до кінця 50-х років, Забара позбулась 17 домогосподарств. З них сім'я Євдокима Пилиповича Овода (17) була в 1948 році виселена в Сибір, сім родин — переселились в село, а решта вибула за його межі. 1952 року в село перебралася одна сім'я з хутора Рудка (Андрія Титовича Письменчука (1)).

Шістдесяті роки були особливими в історії липківських хуторян. Їх позбавили городніх ділянок при садибах, включили в колгоспний масив, а нові ділянки городів відвели в межах села. Багатьом престарілим сім'ям це стало зовсім непосильним.

Сьоме десятиріччя ХХ ст. виявилось фінальним для хутірської системи Липок. «Будівники світлого майбутнього» все більше нахабніли у своїх антинародних і варварських діях проти хуторянина, коріння якого було вже підрубане, а здоров'я надламане. В той же час він старався триматися, надіючись на щось невідоме, поблажливе в цій тоталітарній державі. Але добрі сподівання не здійснилися, а натомість з'явилися трактори із зашморгами, щоб умертвити останнє, чим ще тишився покалічений землероб хутора, в чому вбачав плід своєї довгої праці і за рахунок чого в останні роки старався вижити. Знищувались сади, цей безцінний скарб господаря, покотом лягали деревця навколо домівок, назавжди прощаючись з ними і їх мешканцями, скривдженими, зганьбленими і обездоленими. А сталося це в Липках у 1977 році. За тим ті ж трактори своїми плугами переорали заїзди до кожного двору. Лише вузька стежина мала пролягати від доріжки до хати, яка вже перестала дихати колишнім теплом, затишком і буйним цвітом. Сімдесяті роки повністю згубили хутір Рудку. Із газд шести господарств, що існували тут на описану пору, двоє переселились в село (Микола Прокопчук, Микола Невірковець), а чотири «розповзлись» по чужих селах.

На хуторі Забара, де садову катастрофу зазнали 34 домогосподарства, станом на 1980 рік припинило існування 31. З них лише половина (16) переселилась в село, решта була продана або розібрана власниками, які вибули за межі села.

На колишньому величному хуторі Забара поріг 1980 року переступили лише два домогосподарства. Що дало їм можливість існувати ще кілька літ? Скажу. Одним із обійсть було господарство Омеляна Романчука, холмчанина, який зумів у післявоєнні роки власними силами побудувати тут домівку і зводити кінці з кінцями. Потім він постійно працював у колгоспі ковалем, заслужив звання майстра золотих рук. Без праці Романчука колгосп не міг обійтися ні дня. Тому аби умілець швидше долав віддаль від хати до кузні, йому виділили коня з двоколісним візком. Отож колгоспні потреби не дали можливості залишити хутір у 70-і роки.

(Продовження. Поч. в №№ 80, 81-82, 83-84).